

Oponentský posudek diplomové práce
Veronika Česká: *Minimalismus v díle Helle Helle*
na příkladu románu *Na dně*

(FF UK – Ústav germánských studií 2021)

Předložená diplomová práce analyzuje minimalismus jako umělecký směr v románu *Na dně* dánské prozaičky Helle Helle, která je pro skandinavisty a milovníky skandinávské literatury zosobněním právě literárního minimalismu. Diplomantka se přitom soustředí především na narativní stránku díla a průkazně demonstruje autorčiny minimalistické postupy. Již v úvodu posudku je tak třeba poznamenat, že i přes níže kritizovaný nejasně stanovený cíl a relativně nekomplexní teoretickou základnu se diplomantce velmi dobře podařilo odhalit a v kontextu interpretovat velké příběhy a události skrývající se za minimálním počtem slov, a tak předložila zajímavou diplomovou práci těžící především z osobitých a dobře promyšlených interpretací.

Diplomantka v úvodu představuje rozdělení a plán práce, příliš málo se ale zabývá samotným výběrem tématu a jeho relevancí. V této úvodní části práce postrádám především jasněji definovanou vědeckou otázku, tedy co je účelem práce a proč je toto téma zajímavé sledovat. V tomto ohledu mohla diplomantka např. poukázat na to, že Helle Helle je „zaškatulkovaná“ jako minimalistická autorka, aniž by tato skutečnost byla prokazatelně analyzovaná a rozsáhleji prozkoumaná. Zároveň se v posledních letech objevila v sekundární literatuře tendence poukázat na určitý vývoj v jinak jednoduše vnímané tvorbě Helle Helle a vymanit ji z příliš zjednodušené škatulky „minimalismus“ (v tomto ohledu bych chtěla poukázat na mezinárodní sympozium o Helle Helle konané na univerzitě v Mnichově 2017, jejímž výstupem je tematické číslo časopisu *Spring* s příznačným názvem *Helle Helle 2.0: ud af minimalismen* z roku 2018). Diplomantka tedy měla dostatek podnětů, jak originálněji stanovit, či alespoň vůbec stanovit cíl práce, který zde jednoznačně chybí. K cíli práce a výběru románu na analýzu bych měla jednu otázku k obhajobě:

Z čiré zvědavosti bych se diplomantky chtěla zeptat, proč si vybrala na analýzu zrovna tento román. Z diplomové práce čtenář nabývá dojmu, že romány Helle Helle se od sebe příliš neliší a minimalistické postupy jsou uplatněny ve všech. Je pouhou náhodou, že diplomantka četla zrovna tento román, a proto si ho vybrala k rozboru, nebo se pro něj rozhodla v kontextu znalosti i jiných autorčiných románů a přišel jí například jako nejvhodnější pro analýzu minimalismu?

Hlavní text práce je rozčleněn do tří oddílů, přičemž první dva lze označit za teoretickou část a třetí - nejdělsí - za praktickou. Teoretická část je velmi obstojně zpracovaná, ačkoliv bojuje se základním problémem, a to je absence konkrétní definice literárního minimalismu. Toto konstatování však není myšleno jako výtky, ale jako reflexe skutečnosti, které si je diplomantka prokazatelně sama vědoma: s definicemi literárního minimalismu se opravdu neroztrhl pytel, a navíc jsou tyto většinou velmi nejednotné. Diplomantka proto nejprve vychází z encyklopedických hesel týkajících se minimalismu jako uměleckého směru, který se projevuje v různých uměleckých oblastech. Vzhledem k literárnímu minimalismu je správně poukázáno na skutečnost, že tendence omezit vyjádření na minimum se týká jak formální, tak

i obsahové stránky, a je akcentována výrazná aktivní role čtenáře, který si proto musí příběh sám dotvářet. Jako charakteristické rysy minimalismu diplomantka uvádí snahu o eliminaci zobrazení a poukazuje na skutečnost, že se minimalistické texty vyhýbají tropům. Tento závěr je plausibilní, následující tvrzení, že „minimalistický text nese svůj prvotní význam, slova nejsou symbolem či metaforou, přesto nebo právě proto k symbolickému čtení vybízejí“ (s. 9) je však podle mého názoru zavádějící a diskutabilní. Minimalistické texty opravdu nestaví na rozpracovaných symbolech a metaforách, to však neznamená, že se v textech vůbec neobjevují. Je třeba si uvědomit, že pouze jejich role je podřadná. Za další rysy minimalismu pak diplomantka označuje fragmentárnost, která se projevuje například v Hemingwayem popsané metodě ledovce (samotná minimalistická metoda je formulovaná jako metafora!), která spočívá v záměrném nesdělování všech informací. Za minimalistické tendence pak diplomantka správně považuje i formální znaky, jako jsou krátké věty, stylistická úspornost a kratší rozsah díla. V následném kroku jsou ve stručnosti, ale dostatečně přehledně a srozumitelně popsány „zdroje“, ze kterých minimalismus vychází (podle diplomantky je to realismus a impresionismus). Vzhledem k tomu, že je Helle Helle v sekundární literatuře a tisku často přirovnávána k Hermanu Bangovi a sama ho spolu s Hemingwayem a Carverem označuje za svůj literární vzor, jsou tito spisovatelé a jejich autorská metoda v nástinu přiblížení. Teoretickou část práce pak uzavírá krátký vhled do tvorby a stylu diskutované dánské autorky.

Je třeba podotknout, že ačkoliv diplomantka nevyhází z jasně formulované definice minimalismu, podařilo se jí na základě četby sekundární literatury přehledně stanovit jeho typické rysy, a tím vytvořit dostatečnou základnu pro následnou analýzu. Poukázala bych ale na skutečnost, že především v anglo-americké a německé literární vědě existuje několik stěžejních studií týkajících se vztahu mezi postmodernismem a minimalismem, ze kterých lze abstrahovat konkrétnější definice a znaky tohoto stylu (např. C. W. Hallett: *Minimalism and the short story* nebo na skandinávská díla zaměřená publikace I. Kaspara *Minimalismus und Grotteske im Kontext der postmodernen Informationskultur*). V této teoretické literatuře je například jako jeden z méně pregnantních, přesto platných rysů minimalismu zmiňován humor/ironie, který prosvětluje mezi řádky a staví právě na konceptu nevyřčeného. V tomto ohledu bych měla na diplomantku následující otázku k obhajobě:

Na s. 18 citujete úryvek z hodnocení díla Helle Helle, ve kterém je zmíněn i její „rafinovaný humor“. Nachází se tento humor i v analyzovaném románu a pokud ano, v jakém vztahu je právě k minimalismu? Bylo by možno ho označit za další znak autorčiny minimalistické tvůrčí metody?

Vzhledem k teoretické části bych pak na diplomantku měla ještě jednu drobnou otázku pro vyjasnění:

V podkapitole 1.2.1 je představen realismus a jeho pozdější formy jako je „nyrealisme“ a „nový realismus“. V posledním odstavci se pak objevuje označení „povrchový realismus“, o kterém do té doby ale nebyla řeč. Poprosila bych diplomantku, jestli by se k tomuto termínu mohla vyjádřit. Je to terminus technicus? Liší se v něčem od novému realismu?

V praktické části se diplomantka zaměřila na román *Ned til hundene* (2008), na kterém zkoumala konkrétní minimalistické rysy a postupy. Zprvu překvapivé je umístění kapitoly o teorii vyprávění do očekávané praktické části práce; základní termíny naratologie mohly být probrány spolu s teorií minimalismu. Vzhledem k tomu, že při představování terminologie

týkající se vyprávěcí situace a fokalizace je však zároveň rovnou odkazováno k roli vypravěče a fokalizátora v románu, není přítomnost teoretické kapitoly v analytické části nijak rušivá. S kapitolou 1.5 pak začíná nejzajímavější část práce, a to je analýza, a především interpretace románu. Diplomantka se nejprve zaměřuje na formální a stylistickou stránku a poukazuje na jazykovou střídmost textu a následně rozebírá, jak jsou některá témata a motivy, jako je deprese nebo tvůrčí blok, implicitně zpracována s minimálním explicitním zmíněním. Diplomantčiny dílčí závěry jsou velmi zajímavé, postavené na interdisciplinární sekundární literatuře (např. z oblasti psychologie) a představují nejen jasný doklad minimalistických autorských postupů v díle Helle Helle, ale zároveň i rozšiřují čtenáři jeho interpretační obzory.

V závěru práce diplomantka opět odkazuje k již kritizovanému nešťastně formulovanému cíli „představit román *Na dně* dánské autorky Helle Helle“ (s. 54). Pouhé představení románu je pro diplomovou práci jako cíl nedostatečné, očividně se zde ale pouze jedná o špatné formulování, neboť diplomová práce dokazuje přesně to, co má, tedy že Helle Helle je oprávněně označována za minimalistickou autorku. Shrnutím poznatků pak diplomantka dochází k závěru, že se minimalismus ve zmíněném díle projevuje jak v mikrostylistické, tak i makrostylistické rovině a hlavní témata a motivy nejsou často vůbec explicitně zmíněny.

Stylistická stránka práce je velmi dobrá. Diplomantčin styl je vědecký, myšlenky jsou jasně a věcně formulované bez přílišné subjektivity. V práci je pečlivě citováno k rozsáhlému aparátu sekundární literatury a zároveň jsou cizojazyčné citáty velmi umně přeloženy. V práci se objevují jen drobné stylistické a gramatické chyby způsobené spíše nepozorností. Především se jedná o zdvojení slov a jejich postavení, jako např. „[...] a tento styl rovněž se nejprve projevil nejprve ve výtvarném umění [...]“ (s. 13) nebo „Jak se v tu chvíli Bente cítí, se čtenář z textu nedozví ani tentokrát přímo nedozví [...]“ (s. 52). Těchto případů je v kontextu rozsahu práce velice málo a nijak nenarušují plynulé čtení velmi dobře napsaného textu. Zároveň bych uvítala použití přehlednějšího systému číslování kapitol, neboť jsou číslovány pouze podkapitoly bez zřetele k jejich příslušnosti k nadřazeným kapitolám (podkapitoly jsou v celé práci označovány pouze s číslem 1 na začátku).

Závěrem je tedy třeba říci, že předložená diplomová práce je výsledkem zajímavého a samostatného výzkumu, svědčí o prostudování relevantní odborné literatury a jejím aplikování v praxi. Práce odpovídá požadavkům kladeným na diplomovou práci a s ohledem na výše řečené ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím klasifikačním stupněm **výborně, případně velmi dobře**, podle průběhu obhajoby.

V Lipsku, dne 31. 8. 2021

Mgr. Radka Stahr, Ph.D.
odd. skandinavistiky ÚGS FF UK